

УДК 338.246.8:321.01

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-844X/2022-2-2>**Олексюк Мирон Мирославович**

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри соціально-поведінкових, гуманітарних наук
та економічної безпеки,
Львівський державний університет внутрішніх справ
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4837-0620>

**БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
(ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ)**

***Анотація.** Стаття присвячена аналізу особливостей реалізації безпекових заходів в умовах впровадження воєнного стану, правове визначення якого свідчить про пріоритетність дій, спрямованих на забезпечення держави та її громадян при виникненні загроз їх існуванню. Безпека розглядається як явище об'єктивного порядку, що існує у позацивільнізованому просторі, функціонує незалежно від певного історичного сформованого суспільства, але в той же час детерміновано біосоціальною сутністю людини, що проявляє себе бінарно, тобто одночасно на рівні індивіда та особи. Дискурс стосовно сутнісних характеристик соціальної безпеки держави дає можливість ствердити, що її стан залежить від зовнішніх обставин, які можуть виникати в умовах функціонування соціуму, і до яких можна віднести обставини, за яких вводиться воєнний стан. Зроблено висновок про вплив об'єктивних потреб здійснення опору зовнішній агресії на стан безпеки у державі. Доведено, що внутрішньо-особистісні фактори зумовлюють як максимальну концентрацію зусиль особистості, так і можливі негативні психофізичні стани в умовах потерпання від фактів екзистенціального характеру, що супроводжуються значними матеріальними та людськими втратами. Зазначається, що особливе місце у системі організації діяльності держави та суспільства в умовах введення воєнного стану відводиться питанням налагодження економічної безпеки, що передусім зумовлено потребою захисту держави та її громадян, якомога більшої мобілізації матеріальних ресурсів для забезпечення нормального функціонування державного механізму для опору ворожим діям. Доведено, що активізація інформаційної боротьби в умовах проголошення воєнного стану формує спотворене бачення реального стану справ шляхом впливу на свідомість супротивника, викликає потребу заборони поширення певної інформації суспільно небезпечного характеру, призводить до внесення змін до нормативно-правових актів у напрямку врегулювання важливих питань технічної фіксації інформації, визначення відповідальності за поширення інформації, врегулювання процесуальних дій щодо вилучення інформаційних даних.*

***Ключові слова:** безпека, воєнний стан, соціальна безпека, економічна безпека, фінансова безпека, інформаційна безпека.*

Oleksiuk Myron

Lviv State University of Internal Affairs

**SECURITY OF THE STATE UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW
(CHARACTERISTICS AND FEATURES)**

***Abstract.** The article is devoted to the analysis of the peculiarities of the implementation of security measures in the conditions of the introduction of martial law, the legal definition of which indicates the priority of actions aimed at securing the state and its citizens in the event of threats to their existence. Security is considered as a phenomenon of an objective order that exists in an uncivilized space, functions independently of a certain historically formed society, but at the same time is determined by the biosocial essence of a person, which manifests itself binary, that is, simultaneously at the level of an individual and a person. The discourse on the essential characteristics of the social security of the state makes it possible to state that its state depends on external circumstances that may arise in the conditions of the functioning of society, and which include the circumstances under which martial law is introduced. It has been proven that intra-personal factors determine both the maximum concentration of the individual's efforts and possible negative psychophysical states in the conditions of suffering from facts of an*

existential nature, accompanied by significant material and human losses. It is noted that a special place in the system of the organization of the activities of the state and society in the conditions of the introduction of martial law is given to the issue of establishing economic security, which is primarily determined by the need to protect the state and its citizens, as much as possible mobilization of material resources to ensure the normal functioning of the state mechanism for resistance to hostile actions. It has been proven that the activation of the information struggle in the conditions of the declaration of martial law creates a distorted vision of the real state of affairs by influencing the enemy's consciousness, causes the need to prohibit the dissemination of certain information of a socially dangerous nature, leads to amendments to regulatory and legal acts in the direction of regulating important issues of technical information fixation, determination of responsibility for the dissemination of information, regulation of procedural actions regarding the extraction of information data.

Keywords: security, martial law, social security, economic security, financial security, information security.

Вступ. Сучасний світ характеризується фактами загрози світовому порядку, посиленням міждержавної конфронтації, коли одна з країн ставить завдання здійснення експансії, нав'язує свою волю, анексує території, встановлює на них свої порядки. Це призводить до численних людських жертв, руйнування житлових споруд та промислової інфраструктури держави, що, в свою чергу, викликає появу значних міграційних потоків населення, котре потерпає від таких дій. Для держав, втягнених у такі воєнні конфлікти, необхідністю стає введення воєнного стану у країні з метою максимальної мобілізації громадян на опір агресору. Воєнний стан як особливий правовий режим був введений в Україні відповідно до Указу Президента України «Про введення воєнного стану» 24 лютого 2022 р. у відповідь на військову агресію РФ проти України.

Матеріали та методи. У зв'язку із військовою агресією РФ постало завдання визначити основні напрямки дій для забезпечення суверенітету держави та захисту її громадян, розробити конкретну систему заходів, реалізація котрих сприяла б успішному опору агресору. Це, в свою чергу актуалізувало дискурс навколо безпекових проблем в умовах введення воєнного стану, що і визначає важливість даної статті. метою якої є дослідження основних характеристик реалізації безпеки держави за умов введення воєнного стану.

Слід зазначити, що аналізу питань безпеки держави в умовах введення воєнного стану присвячена незначна, на нашу думку, кількість досліджень. Серед таких праць слід відзначити роботи Д. В. Коробцової,

І. Б. Котерліна, О. М. Пащенко, Н. Полішко, О. Поплавської, Д. В. Часника та інших. Для здійснення аналізу безпекових заходів у надзвичайних умовах воєнної агресії проти України актуальними будуть праці з проблем безпекознавства О. П. Дзьобаня, А. М. Кислого, М. І. Копитко, О. Омельчука, З. Б. Живко, М. Вінічук, І. Ф. Гнибіденка, А. М. Колота, В. А. Гошовської та інших.

Результати. Правове визначення поняття воєнного стану свідчить про пріоритетність дій, спрямованих на забезпечення держави та її громадян при виникненні загроз їх існуванню. У Законі України «Про правовий режим воєнного стану» (2018) (ст. 1) воєнний стан розглядається як «особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [1].

В умовах активного воєнного протистояння питання реалізації безпеки держави виступають як особливо важливі та життєво необхідні, оскільки стосуються самого існу-

вання держави, а, враховуючи наявність дії ворога, що носять різновид класичного геноциду українського народу, можна погодитись із твердженням про те, що «сама безпека для людини є різновидом її прав, але співвідношення ролі та значущості такої безпеки має бути урівноваженим з реалізацією інших прав й, особливо, свобод людини» [2, с. 7].

Для реалізації безпекових процесів в умовах введення воєнного стану характерний прояв двох напрямків, до яких представники безпекології відносять 1) пріоритетність об'єктивної складової безпеки та 2) суб'єктивний характер природи безпеки, за яким пріоритет належить значущості для безпеки суб'єктів її забезпечення [2, с. 11]. Ця закономірність простежується у тому, що об'єктивні умови реально детермінують дії української сторони, котра зазнала нападу, і проявляється у тому, що ескалація дій зі сторони ворога відповідним чином визначала зміну способів реалізації безпеки в рамках проведення військово-тактичних операцій.

Безпеку слід розглядати як явище об'єктивного порядку, що існує у позацивільнізації просторі, функціонує незалежно від певного історичного сформованого суспільства, але в той же час детерміновано біосоціальною сутністю людини, що проявляє себе бінарно, тобто одночасно на рівні індивіда та особи. Тому вирішення питання про сутність та роль безпеки як феномену у сучасному світі не можна розглядати виключно у одній проекції, її слід трактувати як в особистісному, так і соціальному вимірі, виявляючи її характерні ознаки. У цьому контексті можна погодитись із наступною думкою вітчизняних безпекознавців: «Як соціальне явище безпека не може існувати поза сферою інтересів людини. Безпека держави та суспільства також перебуває у сфері інтересів людини, оскільки і держава, і суспільство у своїй першооснові – це спільнота людей» [2, с. 7].

Вищенаведена аргументація дає можливість стверджувати, що соціальний вимір безпеки виступає у якості пріоритетного, виявляючи особливі сутнісні характеристики цього важливого для сучасного світу явища. Однією

з умов забезпечення соціальної безпеки держави розглядається готовність і можливість для кожного індивіда займатися продуктивною працею. Це, на нашу думку, фіксує особливості політичного аспекту соціальної безпеки оскільки реально відображає стандарти, напрямки та пріоритети державної політики в сучасних умовах.

Саме стан реалізації соціальної безпеки у державі може очевидно свідчити про рівень розвитку соціуму у конкретній державі, її спроможність гарантувати своїм громадянам максимально доступні соціальні права, а також соціальну захищеність для реалізації особистісного потенціалу. Таку позицію відстоюють автори колективної монографії «Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки»: «Соціальна безпека людини – це стан захищеності особистості, відчуття комфортності у суспільстві, визначення та дотримання прав і свобод самою людиною. Соціальна безпека має забезпечувати захист життя та гідний його рівень, підтримку та охорону здоров'я, а також добробуту. Реалізація принципів соціальної безпеки на особистісному рівні можлива при бажанні та участі у цьому процесі самої людини, реалізації її прагнень до духовного, культурного, матеріального, освітнього, фізичного розвитку, а також добровільному взятті на себе відповідальності за своє життя» [3, с. 80]. Розуміння соціальної безпеки, що гарантується державою, може використовуватись як у вузькому, так і широкому його вияві та таким чином відображає як рівень захищеності громадян держави від зовнішніх загроз, так і спроможність держави не лише захистити своїх громадян, але й її здатність забезпечити громадянам певний соціальний рівень життя незалежно від віку, статі, рівня доходів.

Вищевикладений нами дискурс стосовно сутнісних характеристик соціальної безпеки держави дає можливість ствердити, що її стан залежить від зовнішніх обставин, котрі можуть виникати в умовах функціонування соціуму, і до таких саме можна віднести обставини, в котрих у державі вводиться воєнний стан.

Реалізація завдань, що їх ставить перед собою держава в рамках здійснення соціальної політики, за умов впровадження воєнного стану набуває особливих рис, зумовлених відсутністю можливостей держави задовольняти соціальні потреби її громадян у достатній для їх поступального розвитку мірі. Це визначається рядом факторів, котрі тісно пов'язані із об'єктивною потребою оборони від зазіхань ворога на суверенітет держави чи її фактичне існування. В силу цього виявляється необхідність вирішувати важливі військово-політичні завдання, що в свою чергу гальмує можливості здійснювати дії, спрямовані на задоволення суспільних потреб. За цих умов стоїть завдання максимального збереження людського капіталу, що в свою чергу тісно пов'язано із потребами пошуку заходів, спрямованих на максимальне залучення громадян до вирішення важливих завдань протистояння ворогу та збереження потенціалу держави у різних сферах (економічній, політичній чи будь-якій іншій). Очевидно, що це стає можливим лише за умов поширення зайнятості населення у виробничих процесах, розгортанні трудової мобільності, а також у заходах, спрямованих на забезпечення збереження трудового потенціалу та розвиток людського капіталу у повоєнний час.

Такі ж думки висловлює вітчизняна дослідниця О. Поплавська, зазначаючи, що «військові події суттєво змінили структуру цінностей та виокремили нові пріоритети для людей. Серед домінант варто назвати потребу в забезпеченні фізичної безпеки людини та членів її родини, цілісності країни, безпеки житла тощо. Усе це свідчить про необхідність під час оцінювання соціальної безпеки на індивідуальному рівні ураховувати рівень задоволення базових потреб людини» [4, с. 23]. Зміна пріоритетності у наданні соціальної допомоги громадянам у такому випадку не викликає ніякого сумніву, адже новий стан справ у соціумі зумовлює перенесення акценту на забезпечення виконання тих зобов'язань держави, котрі напряму пов'язані із питаннями протистояння ворогу та убезпечення самого існування суверенної держави.

Розглядаючи особливості реалізації соціальної безпеки людини як важливої похідної від соціальної безпеки держави, вітчизняна дослідниця даних проблем Н. М. Буняк стверджує, що «соціальна безпека людини залежить від:

– зовнішніх факторів (соціальної політики, яку проводить держава та інструментів й важелів, які використовує суспільство для регулювання сфери взаємодії між людьми);

– внутрішньо-особистісних факторів (усвідомлення особистої відповідальності за результати своєї життєдіяльності; турботи про своє фізичне, психічне, духовне та соціальне здоров'я тощо)» [5].

Якщо у такому випадку вищевикладене корелювати із обставинами, що виникають у здійсненні політики держави, спрямованої на реалізацію соціальної безпеки за умов введення воєнного стану, та можна зробити висновок, що на зовнішній фактор реально впливають об'єктивні потреби здійснення опору зовнішній агресії, а внутрішньо-особистісні фактори зумовлюють як максимальну концентрацію зусиль особистості, так і можливі негативні психофізичні стани в умовах потерпання особи від такої агресії, фактів екзистенціального характеру, що супроводжуються значними матеріальними та людськими втратами.

Вітчизняні дослідники питань безпеки в умовах воєнного стану наступним чином розглядають ті основні загрози соціальній безпеці в Україні за таких обставин: «У теперішніх реаліях основними загрозами соціальній безпеці людини в Україні є:

– зростання рівня бідності (зниження рівня трудових доходів або їх втрата у зв'язку з бойовими діями);

– незахищеність прав та свобод громадян;

– втрата частиною населення житла внаслідок ворожих обстрілів;

– зростання безробіття у зв'язку із припиненням діяльності більшості підприємств в зоні бойових дій;

– посилення соціальних конфліктів на фоні військової агресії, руйнування системи соціальних цінностей;

– зростання криміналізації суспільства, розвиток тероризму на тимчасово окупованих територіях, а також мародерства;

– зниження доступності населення до якісної медичної допомоги особливо в тих регіонах, де ведуться бойові дії, і як наслідок погіршення стану здоров'я населення, поширення соціальних захворювань;

– намагання маніпулювати свідомістю громадян шляхом поширення недостовірної та упередженої інформації в ЗМІ та соціальних мережах» [5].

Слід зазначити, що особливе місце у системі організації діяльності держави та суспільства в умовах введення воєнного стану відводиться також і питанням налагодження економічної безпеки. Це передусім зумовлено тим, що для захисту держави та її громадян потрібно мобілізувати якомога більше матеріальних ресурсів для забезпечення нормального функціонування державного механізму для реалізації опору ворогу. Звернемо увагу на думку, висловлену вітчизняним дослідником проблем економічної безпеки в умовах воєнного стану Б. Ю. Москвіним: «Слід також зазначити, що в умовах військової агресії РФ проти України на перший план вийшла проблема забезпечення національної безпеки. Забезпечення національної безпеки є багатограним явищем, яке пронизує всі аспекти сьогодення. Однією з важливих складових системи національної безпеки є, безумовно, економічна безпека держави, яка є підґрунтям формування захисту національних інтересів» [6, с. 111].

Здійснення заходів економічної безпеки держави в умовах воєнного стану тісно пов'язано із станом фінансової безпеки держави. Ці проблеми актуалізує вітчизняна дослідниця Д. В. Коробцова, яка зазначає, що «пошук джерел фінансування та визначення напрямів використання фінансових ресурсів є основою забезпечення захисту і розвитку виробництва в країні у мирні часи і вкрай важливо, у воєнні. Наявні фінансові ресурси, можливість їх акумуляції та стабільного використання на цілі, що забезпечують перемогу над ворогом, усунення загроз державної ціліс-

ності Україні та її національних інтересів, захищеність громадян країни, складають елементи фінансової безпеки держави та потребують правового врегулювання» [7, с. 142].

Відзначаючи характеристиками фінансової безпеки держави її ефективність, незалежність та конкурентноспроможність, можна ствердити, що саме ці параметри особливо важливі в умовах держави, котра знаходиться у стані військової конфронтації та зазнає агресії зі сторони іншої держави., Вони актуалізують значення вирішення важливих проблем становлення фінансової системи держави, збереження фінансової спроможності як держави в цілому, так і її окремих громадян забезпечувати своє існування. Це дає нам можливість погодитись із думкою про те, що «фінансову безпеку держави можливо визначити, як функціональне системне явище, яке доцільно розглядати з позицій здатності її складових протистояти загрозам і викликам та забезпечувати достатній, сталий розвиток всіх напрямів та сфер економіки країни» [7, с. 143]. Все це дає можливість визначити основні пріоритети у реалізації фінансової безпеки держави в умовах введення воєнного стану, до яких відносять зокрема і врахування основних її особливостей, що стосуються структурних змін матеріального виробництва, які призводять до руйнування базових галузей економіки, падіння попиту на промислові товари та порушення економічних зв'язків, втрати ринків збуту, праці та сировини, а також ресурсної бази, порушення правового механізму оподаткування.

Не можна не помітити, що в умовах оголошення воєнного стану активізується інформаційна боротьба, яка здійснюється заради забезпечення переваги однієї сторони над іншою в умовах воєнного протистояння та формує спотворене бачення реального стану справ шляхом впливу на свідомість суперника. Саме в такому випадку державою здійснюються спрямовані на заборону поширення певної інформації суспільно небезпечного характеру заходи, вносяться зміни до нормативно-правових актів у напрямку врегулювання важливих питань технічної фікса-

ції інформації, враховуючи встановлення чи посилення відповідальності за поширення певної інформації, врегульовуються процесуальні дії щодо вилучення інформаційних даних [8, с. 153].

Вищенаведене свідчить про значну актуалізацію проблем інформаційної безпеки в умовах введення воєнного стану. І тут варта уваги думка дослідника інформаційного безпекознавства І. Б. Котерліна стосовно того, що «для побудови ефективної системи інформаційної безпеки важливо покласти в його основу три логічні складові механізму цієї системи:

1) технічна – тобто створення і функціонування всіх необхідних технічних складових систем;

2) політична – державна політика повинна бути спрямована на забезпечення інформаційної безпеки;

3) правова – оформлення всіх пов'язаних елементів у якісні нормативно-правові акти» [8, с. 154].

Висновки. 1. Проблеми реалізації безпеки держави в умовах введення воєнного стану виступають як особливо важливі та життєво необхідні, оскільки стосуються як самого існування держави, так і її громадян, враховуючи дії ворога, що носять різновид геноциду українського народу.

2. Питання сутності та ролі безпеки як феномену в умовах введення воєнного стану не можна розглядати виключно у одній проекції, її слід трактувати як в особистісному, так і соціальному вимірі, виявляючи її характерні ознаки.

3. Реалізація основних завдань, що їх ставить перед собою держава в рамках здійснення соціальної політики, за умов впровадження воєнного стану набуває особливих рис, зумовлених відсутністю можливостей держави задовольняти соціальні потреби громадян у достатній для їх розвитку мірі.

4. Зміна пріоритетності у наданні соціальної допомоги громадянам в умовах введення воєнного стану зумовлює перенесення акценту на забезпечення виконання тих зобов'язань держави, котрі напряму пов'язані із питаннями протистояння ворогу та забезпечення самого існування суверенної держави.

5. Особливе місце у системі організації діяльності держави та суспільства в умовах введення воєнного стану відводиться налагодженню економічної безпеки. Це передусім зумовлено тим, що для захисту держави та її громадян потрібно мобілізувати якомога більше матеріальних ресурсів для забезпечення нормального функціонування державного механізму для реалізації опору ворогу.

6. До основних пріоритетів реалізації фінансової безпеки держави в умовах введення воєнного стану слід віднести врахування тих її особливостей, котрі стосуються структурних змін матеріального виробництва, які призводять до руйнування базових галузей економіки, падіння попиту на промислові товари та порушення економічних зв'язків, втрати ринків збуту, праці та сировини, а також ресурсної бази, порушення правового механізму оподаткування.

7. Нагальними стають зміни до нормативно-правових актів у напрямку врегулювання важливих питань технічної фіксації інформації в умовах воєнного стану, враховуючи встановлення чи посилення відповідальності за поширення певної інформації, врегулювання процесуальних дій щодо вилучення інформаційних даних

8. Слід вважати перспективним аналіз процесів впровадження нових методик здійснення державою безпекових заходів в умовах введення воєнного стану на основі вивчення тих соціально-політичних та економічних процесів, що визначаються станом воєнно-політичної конфронтації сторін військових конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12. 05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

2. Забезпечення національної безпеки за основними напрямками життєдіяльності України: навчальний посібник: у 2-х ч.: Ч. I / В. А. Омельчук, М. П. Стрельбицький, С. Г. Гордієнко та ін.; за заг. ред.

А. М. Кислого і М. П. Стрельбицького. Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 304 с.

3. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки : монографія / О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова [та ін.] / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. Київ ; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.

4. Поплавська О. Соціальна безпека: нові виміри в сучасному глобальному середовищі. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 2(5). С. 21–29. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/75/1060.pdf>

5. Буняк Н. М. Соціальна безпека: сутність та шляхи забезпечення / *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1242/1197>

6. Москвін Б. Ю. Економічна безпека фінансових інституцій в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка і організація управління*. 2022. № 2 (46). С. 110–119.

7. Коробцова Д. В. Правове забезпечення фінансової безпеки / Аналітично-порівняльне правознавство : електрон. наук. вид. / Держ. вищ. навч. заклад «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : Ужгород. нац. ун-т, 2022. № 2. С. 141–146.

8. Котерлін І. Б. Інформаційна безпека в умовах воєнного стану у аспекті забезпечення інформаційних прав та свобод. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 150–155.

References:

1. Pro pravovyj rezhym vojennoho stanu : Zakon Ukrainy vid 12. 05.2015 r. № 389-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (in Ukrainian)

2. Omeljchuk V. A., Streljbyckyj M. P., Ghordijenko S. Gh. ta in. (2021) *Zabezpechennja nacionalnoji bezpeky za osnovnymy naprjamamy zhyttjedijalnosti Ukrainy: navchalnyj posibnyk* [Ensuring national security in the main areas of Ukraine's life: a study guide], u 2-kh ch.: Ch. I. Kyiv. Interregional Academy of Personnel Management. (in Ukrainian)

3. Novikova O. F., Sydorhuk O. Gh., Panjkova O. V. [ta in.]. (2018) Stan ta perspektyvy socialnoji bezpeky v Ukraini: ekspertni ocinky: monoghrafija [State and prospects of social security in Ukraine: expert assessments: monograph]. Kyiv – Ljviv, LRIDU NADU, 184 p.

4. Poplavsjska O. (2022) Socialjna bezpeka: novi vymiry v suchasnomu ghlobaljnomu seredovyshhi [Social security: new dimensions in today's global environment] *Ghalyckyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 2(5), pp. 21–29, Available at: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/75/1060.pdf> (in Ukrainian)

5. Bunjak N. M. (2022) Socialjna bezpeka: sutnistj ta shljakhy zabezpechennja [Social security: essence and ways of provision] *Ekonomika ta suspiljstvo*, Vol. 37. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1242/1197> (in Ukrainian)

6. Moskvyn B. Ju. (2022) Ekonomichna bezpeka finansovykh instytucij v umovakh vojennoho stanu v Ukraini [Economic security of financial institutions in the conditions of martial law in Ukraine]. *Ekonomika i orghanizacija upravlinnja*, vol. 2(46), pp. 110–119. (in Ukrainian)

7. Korobcova D. V. (2022) Pravove zabezpechennja finansovoji bezpeky [Legal provision of financial security]. *Analitychno-porivnjajne pravoznavstvo : elektron. nauk. vyd.*, vol. 2, pp. 141–146. (in Ukrainian)

8. Koterlin I. B. (2022) Informacijna bezpeka v umovakh vojennoho stanu u aspekti zabezpechennja informacijnykh prav ta svobod [Information security in the conditions of martial law in the aspect of ensuring informational rights and freedoms]. *Aktualjni problemy vitchyznjanoi jursprudenciji*, vol. 1, pp. 150–155. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 08.10.2022